

Individuell examinationsuppgift inom kursen LAU110

Av: Christian Nilsson, B2, grupp 1

Innehållsförteckning

<u><i>Innehållsförteckning.....</i></u>	<u><i>2</i></u>
<u><i>Inledning.....</i></u>	<u><i>3</i></u>
<u><i>Frågeställning.....</i></u>	<u><i>3</i></u>
<u><i>Situationen.....</i></u>	<u><i>3</i></u>
<u><i>Analys.....</i></u>	<u><i>5</i></u>
<u><i>Diskussion.....</i></u>	<u><i>7</i></u>
<u><i>Referenslista.....</i></u>	<u><i>10</i></u>

Inledning

Jag har haft min verksamhetsförlagda utbildning (VFU) på en grundskola i Göteborg där jag undervisar SO-ämnen för högstadielklasserna 7-9. I detta arbete har jag valt att fokusera närmare på ett specifikt lärotillfälle, vilket var en lektion i historia där klassen instruerats till att skriva en mindre uppsats om ett rike, av ett urval. Till varje enskilt arbete hade eleverna en uppsättning frågeställningar som skulle besvaras och med hjälp av denna kunde de navigera igenom uppgiften. Det enskilda fallet jag valt att analysera handlar om John (fingerat namn) som lider av svår dyslexi och hans möda med en skrivuppgift om Grekiska gudar i allmänhet, dödsguden Hades i synnerhet. Genom att studera lärarens arbete med John närmare hoppas jag kunna se flera av de teorier och frågeställningar som kursen LAU110 berört konkretiserade och satt i praktiken. Jag kommer i detta arbete att börja med en objektiv beskrivning av lärandetillfället som jag erfor det, därefter kommer jag att göra en analys i vilken jag avser koppla samman de teoretiska perspektiv vi i litteraturen berört som mitt aktuella fall, varpå en diskussion följer.

Frågeställning

Genom hela detta arbete avser jag återkoppla all text till den ursprungliga frågeställningen som i sin enkelhet är "Vilka teoretiska modeller för pedagogik kommer till användning för att underlätta läs- och skrivsvårigheter?". I detta arbete försöker jag lägga tonvikten på min information utifrån den lärandes perspektiv, vilket innebär eleverna i klassrummet. Jag har även för avsikt att beröra detta ur ett undervisningsperspektiv och då illustrera teorier och reflektioner utifrån lärarens perspektiv. I detta arbete har jag tagit hjälp av kurslitteraturen, anteckningar samt lärdomar från seminarium, egna efterforskningar inom pedagogik och diskussioner med min VFU-handledare.

Situationen

John går i åttan och har således precis som sina klasskamrater fått uppgiften att välja ett tidigare rike och skriva ett mindre arbete om detta. I arbetet förväntas de leta reda på information om riket såsom armé, hur de bodde, hur de klädde sig, uppfinningar med mera. Bland denna information som de skall söka rätt på, forma och presentera, finns "gudar". John har tidigare diagnostiserats med svår dyslexi och har även betraktas som ett problembarn då han brukar stöka och försvåra lektionerna för de andra eleverna. Efter diagnostiseringen har läraren fått särskilda instruktioner i hur hon kan lägga upp arbetet speciellt för John och därmed förenkla inlärningsprocessen för honom. Detta innebär till exempel att läraren ofta kopierar upp sidor från läroboken var John kan stryka under viktiga ord med penna och måla på. Kraven på John ser annorlunda ut än på övriga elever i form av prestation. I Johns fall brukar hon vara nöjd om han kan hålla koncentration på uppgiften genom en hel lektion, än bättre om han även skriver av texten från läroboken efter bästa förmåga i sin skrivbok. John

brukar dessutom ofta sitta för sig själv i ett separat arbetsrum och lyssna på musik i hörlurar medan han jobbar med sina uppgifter (i rummet sitter ofta fler, men uppgifterna John arbetar med är individuella). Johns handikapp gör att han ofta har svårt att sitta still, att ta tag i uppgifter eller att känna någon mening med att försöka läsa text i läroboken. Läraren anser att John är en bra elev såtillvida han får hennes uppmärksamhet och tålamod, något som det sällan finns mycket av i en klass med 20 andra elever. Idag har dock läraren valt att lägga några minuter och hjälpa John att finna information om just grekiska gudar.

John ber läraren om hjälp att finna information om gudar i antikens grekland. Hon svarar att det står mycket om det i läroboken och att de tillsammans kan leta rätt på det i innehållsförteckningen. De slår upp innehållsförteckningen och John finner själv ett kapitel som heter gudar, varpå han slår upp rätt sida och ber henne kopiera upp sidan åt honom. Läraren går och gör en kopia av sidan som handlar om gudar och ber honom läsa igenom texten och stryka under de meningar som innehåller den mest utmärkande informationen. Därefter vill hon att han skall skriva ihop dessa understrykta meningar i nya, egenformulerade meningar i sitt skrivblock. Hon upplyser honom om att hon skall återkomma och John sätter direkt igång med stor möda och gör en direkt avskrivning av den del av texten som beskriver de tre gudarna Zeus, Poseidon och Hades. När hon återkommer slår hon sig ner med honom så att deras ögon kommer i samma höjd och han visar ivrigt henne resultatet som hon uppmuntrar men påpekar att det är direkta avskrivningar av texten från boken och att de talat om att han istället skulle återge texten. John svarar uppgivet att han inte kan varpå hon uppmuntrande säger att han visst kan och att de skall försöka tillsammans. Hon lägger märke till att han skrivit färdigt om de två första gudarna och bestämmer sig för att de tillsammans skall skriva en egen reflektion av texten rörande Hades, den tredje guden som läroboken tog upp. Hon ställer först lite inledande frågor rörande de grekiska gudarna för att se vad han sedan tidigare plockat upp. Hon ber honom högt läsa den första raden text och tydliggör att han just nu inte skall tänka mer rörande uppgiften än att högt läsa första meningen då hon ser honom skruva på sig och verkar finna situationen lite obehaglig.

John stakar sig igenom meningen och sedan ber hon honom läsa den igen, därefter att berätta vad det är han nyss läst. Han svarar att han inte vet, så med instruktionen att läsa meningen igen men nu samtidigt berätta vad som står där fortsätter de sedan genom stycket. Emellanåt ställer hon lite frågor rörande vad han läser upp eller vad han berättar om texten, hela tiden i relation till ämnet och tätt knutet till vad John precis läst. När texten har gått igenom så väljer läraren ut några ord och ber John titta på den bild som finns i läroboken som illustrerar Hades. Hon ber honom försöka finna stöd för vad han nyss läst upp och bilden, men påpekar om och om igen att det är John som läst, eller att det var John som påstått något, varpå de diskuterar bilden. Hon ber honom att jämföra bilden på Hades och bilderna på de andra två gudarna och finna likheter, sedan att finna vad som kanske skiljer dem åt. Han pekar ut att bilden på Hades är mörk, att han ser elak ut till skillnad från

Poseidon, men att också Zeus ser elak ut, men har ljusa färger. Så fortsätter dialogen och ibland ställer hon följdfrågor rörande hans påståenden och konstateranden. Genom att följa upp och leda dialogen kan kunskapen förmedlas och förstås.

Efter ett tag så tar hon åter fram stencilen och tittar igenom vad han strukit under i stycket om Hades. Hon ser att han markerat två ord. Det första ordet var "rike" och det andra var "rädda", lösryckta ur sina meningar. Hon undrar varför han strukit under enstaka ord och han svarar att de är viktigast och söker bekräftelse från henne rörande detta påstående. De samtalar om dessa understrukna ord och hon undrar varför folk kan tänkas ha varit rädd för honom som texten säger och John resonerar sig fram till vad som kan tänkas ligga bakom detta, men detta får även John att börja resonera till hur Hades kan tänkas uppleva sig själv, att förmodligen behöver Hades en vän. Hon avrundar det hela med att återkoppla till att han skall skriva själv och återgår till vad John själv konstaterat utifrån deras dialog rörande bilderna och texten. Hon får honom att med stor möda skriva ner dessa konstateranden och slutligen läsa upp stycket han själv komponerat och berömmar honom till ett väldigt bra resultat.

Analys

John har diagnosen dyslexi och har därmed ett sämre utgångsläge i skolmiljön än andra elever. I stort sätt all utbildning i skolsystemet utgår från förmågan att tillskansa sig information genom att läsa och förmedla kunskap genom att skriva. För att balansera denna orättvisa situation initierade Förenta Nationerna en utredning rörande regler för människor med funktionsnedsättning som avsåg försäkra även de med handikapp delaktighet och jämlikhet. Detta har lett till att elever som John får ta del av samma undervisning som övriga elever i hans ålder, med de för- och nackdelar det innebär. Men på samma sätt som det ger John rättigheter, så ger det även honom skyldigheter likvärdiga övriga elevers. Detta innebär i praktiken att samma krav ställs på honom som på de andra och möjligheten för honom att införliva dessa krav och skyldigheter ges bland annat i form av utredningar och specialverktyg som läraren kan tillgå (jfr: Rosenqvist J. 2003, s 1).

För att få eleven att förstå och komma ihåg fakta bör denne reflektera över den, erfara den och se konsekvenser av detta fakta ur flera dimensioner, vilket tydliggörs av Runesson (2006, s.1). För att lära sig vad som utmärker den grekiska dödsguden i jämförelse med andra kan man sätta denne gud i förhållande till dem och på så sätt finna gemensamma drag, därefter kan man se vilka attribut som skiljer. Denna teknik ser vi också hur läraren använder sig av när hon låter John få reflektera över Hades attribut genom att sätta dem i relation till de andra på bilderna som presenterades i boken. Genom bilderna kunde hon låta John närma sig ämnet visuellt istället för att göra det genom texten, vilket hade presenterat ytterligare utmaningar för John och självändamålet med betraktelsen hade riskerat bli förringat. Hon sätter sig också i ögonhöjd med John och signalerar att det just nu är han som har hennes fulla uppmärksamhet, vilket fungerar tryggande och lugnande då det skapar

individualitet enligt en föreläsning av Apell P (2007-10-02). Att skilja John från de övriga eleverna i ett eget arbetsrum ger läraren större kontroll över lärandemiljön och möjlighet att öka möjligheten för att Johns lärande skall stimuleras (jfr: Pramling-Samuelsson & Sheridan, 1999, s.89,94-95).

Genom att angripa ämnet med de verktyg som variationsteorin innehåller kan man skapa ett intresse, en förståelse och framförallt ett sammanhang för eleven att uppleva kunskapen inom. Dessa verktyg sammanfattas som generalisering, separering, urskiljning och kontrastering. I och med generalisering kan läraren finna gemensamma attribut inom vars ramar en förståelse för kunskapen kan etableras. Läraren väljer därefter att tillsammans med John separera ämnet för att rikta fokus till en specifik del, i detta fall separerar informationen om Hades från de andra gudarna. Urskiljningen handlar om att ta bort dimensioner av kunskap och är ett sätt att finna gränserna för kunskapen genom att förhålla den mot annan kunskap som det redan finns en förståelse för. Slutligen använder läraren sig av kontrastering för att kunna förklara och finna förståelse för de känslor som Hades skall symbolisera. Istället för att John skall lära sig att Hades är dödens gud och att människor är rädd för honom, kan läraren kontrastera dessa känslor med tillhörighet och liv och utifrån det definiera motsatser (jfr: Runesson U. 2006, s.406ff).

Vi ser hur läraren i detta fall började med just en generalisering för att bygga upp en förtrogenhet med ämnet hos eleven baserat på dennes tidigare kunskaper av de andra gudarna. Förförståelsen av ett ämne avgör hur eleven lyckas ta del av resultaten och genom att börja med att utgå från just förförståelsen så hjälper läraren här till att fastställa var eleven ligger i nivå med undervisningsobjektet (Carlgren I. & Marton F. 2002, s.17). Hon ber John berätta hur denna gud förhåller sig till de andra, att sätta ett sammanhang till texten som skall gås igenom. Genom att låta honom få ta texten i små bitar och resonera kring vad texten säger bygger de tillsammans en gemensam förståelse att utgå från, ett kontext. Vikten av att fastställa ett sammanhang är centralt inom fenomenografin, vilket variationsteorin i sin tur springer ur. Detta gör de i och med att de initialt förbiser de attribut som definierar Hades och inriktar sig på vad som redan är känt och gemensamt för de olika gudarna. Det går också att resonera kring det konstruktivistiska förhållningssätt med vilket läraren förutsätter att John redan har en förförståelse av ämnet innan i vilket hon finner stöd för resonemangen som för kunskapen framåt (jfr. Claesson S. 2002, s.26). Dessa nära kopplingar mellan just fenomenografin och konstruktivism påtalas i litteraturen (se Claesson , 2002, s.34).

Genom att följa upp funderingar kring vad texten säger till exempel varför Hades var ensam, lämnar man det Piagetanska konstruktivistiska perspektiv vilket man haft i att fastställa kännedom om gudar generellt och tar på sig ett socio-kulturellt perspektiv i individens värderingar rörande död, ensamhet och utanförskap. Här finner läraren en koppling till elevens värderingar och kan utifrån värdegrunden de delar resonera kring fakta om dödsguden. På så vis tillskansar sig John kunskap rörande det som urskiljer Hades från de andra två gudarna och får därmed en relation till denna

kunskap (jfr. Runesson U. 2006, s.404). Genom att växla mellan bilderna, lärobokens text och deras resonemang angriper läraren ämnet från ett perifert perspektiv och successivt låter kunskapen de tillskansar sig bli nycklar med vilken ny kunskap kan "läsas upp". Genom att låta situationerna i diskussionen bli realistiska rörande ett relativt abstrakt ämne såsom gudar, ges enligt den socio-kulturella teoriskolan de största möjliga pedagogiska implikationerna för eleven menar Linderöth J (2007-09-10).

Läraren jobbar löpande med att sätta upp korta delmål och berömma John när han uppfyller dessa mål. Hon försöker också ofta att återkoppla John prestation till ett konkret resultat för att på så vis låta John reflektera över sitt lärande och koppla det till positiva känslor. Detta följer tydligt behavioristiska mönster, om än i sin allra enklaste form. Denna koppling av prestation till belöning med förstärkning för att skapa positiva associationer till handlingen, precis som vi gärna också gör med straff och negativ förstärkning för att uppnå motsatt reaktion från individen är naturligt integrerat i hela samhället. Detta är en modell som psykologen Ivan Pavlov (1849-1936) lyckades bevisa i och med sina försök på hundar, vilket ofta misstas med att densamme på något vis ligger bakom metodiken i denna teori, vilket inte är fallet, utan snarare att han konkretiserade och bevisade kopplingen. Pavlov menade på att om vi kan befästa att denna koppling finns, kan vi också lära oss kontrollera den. I längden innebär det att vi skulle kunna programmera och styra de komplicerade betingningsprocesser som behaviorister menar sitter ihop i kedjor (se Säljö R, 2000, s.51). Vikten av att positivt bemöta goda prestationer och resultat för att stärka eleven i sitt eget lärande och dennes nyfikenhet konstateras i litteraturen (se: Pramling-Samuelsson & Sheridan, 1999, s.12). Detta har stöd i LPO 94 (1994:17) i det att skolan har själva ansvar för att utveckla elevens eget sätt att lära. Alla försök att stimulera, reflektera och inspirera elevens egen inläring är inte bara av godo utan också skolans plikt.

Diskussion

Att John är en naturlig deltagare i en klassrumssituation trots sitt handikapp anser jag vara en samhällsmässig självklarhet och en demokratisk skyldighet. Att det skall instiftas av FN för att tas på allvar i alla länder är sorgligt, inte minst med tanke på kommentaren "Om någon måste skrivas ner, är det som regel hotat" (Olivestam 2007-10-02). Å andra sidan kan man resonera kring vilka nackdelar detta för med sig, både för lärare, för andra elever men inte minst för eleven i fråga. Desto fler handikapp som läraren måste anpassa sig till, ju mer urvattnas lärarens förmåga att erbjuda spjutspetskompetens för att vara till bästa möjliga stöd för undervisningsobjektet. Ett handikapp i till exempel läs- och skrivförståelse behöver inte alls innebära svårigheter i skolan om miljön och pedagogiken anpassas helt med detta i åtanke, vilket inte är möjligt i ett klassrum där majoriteten av eleverna inte lider av ett handikapp. Vidare ställs det ytterligare krav på läraren att ha utbildning i hur denne bäst kan anpassa sin pedagogik för att passa elevens handikapp, alternativt sätts en specialpedagog in i klassrummet. Detta är extra resurser som måste tas från någonstans,

dels ekonomiskt, men också tidsmässigt, vilket då sker på bekostnad av elever som saknar handikapp. Det blir dessutom en fråga om etiska gråzoner när ett handikapp anses vara så gravt att resurserna som behövs inte längre går att motivera då det sker på bekostnad av andra elever. Vem skall göra denna avvägning? Hur mycket skall en klass med handikappade elever behöva se sina resurser reducerade innan det anses vara orätt i jämförelse med andra klasser utan handikappade elever? Det skapar i sin tur en segregering där den handikappade hamnar i en uttalad minoritet och det är enkelt att se hur detta motverkar precis de positiva synergieffekter som en klassrumsintegrering avsåg stimulera. Utöver detta ställs högre krav på eleven ifråga med handikapp att hänga med i en lärosituation som i första hand är anpassad för elever utan handikapp, vilket skapar en orättvis situation som troligen inte uppmuntrar lärande för eleven i fråga.

I fallet med John så kan man lätt se hur hans handikapp inte tas hand om på rätt sätt, vilket är ett direkt resultat av resurser och inte vilja. Läraren har inte fått särskilt stöd eller resurser att möta Johns handikapp med, utan skolan har nöjt sig med att bekosta en utredning vilket diagnostiserade handikapp. Detta skedde heller inte på föräldrars eller elevens önskan, utan på grund av att eleven uppträdde stökigt och försvårade lärandeklimatet för övriga elever. John har inte fått arbeta med sitt handikapp alls innan denna utredning utan betraktats som ett oroselement snarare än en pedagogisk utmaning. Jag anser att elevens integrering i klassen i övrigt fungerar bra och det är relativt lätt att se hur alla skulle vinna på att läraren fick ytterligare stöd för att kunna bestå eleven. Till lärarens fördel skall sägas att hon på eget initiativ och intresse gör ett föredömligt arbete med att försöka stimulera eleven till lärande genom att överbrygga problemen. Vi ser i analysens andra stycke flera exempel på hur läraren försöker överbrygga detta handikapp genom att sätta eleven i fokus och inta elevens perspektiv på lärandet. Jag tror att insikten om att Hades nog vill ha en kompis vittnar om en djuplodande förståelse inte bara för Hades som begrepp utan för döds gud som idé. Det finns en relation till kunskapen i fråga som inte texten i sig inte kunde förmedla. Detta kan ses som resultatet av att eleven satt textens innehåll i ett personligt sammanhang och reflekterat över den, vilket delvis bekräftar missförståelsen att dyslexi skulle vara ett intellektuellt handikapp.

Det är av stort intresse att se hur de olika teorifamiljerna alla går att applicera inom ramen för variationsteorin. Detta har väl till stor del att göra med att pedagogisk psykologi är ett samspel mellan behavioristisk, pragmatisk-sociohistorisk och kognitiva teoriskolor och därmed är det svårt att sätta klara gränser var den ena slutar och den andra börjar. Inom variationsteorins fyra verktyg kan man rymma lika delar behaviorism som socio-kulturella perspektiv på pedagogik utan att de stöter ut varandra. Att sedan variationsteorin är så nära besläktad med fenomenografin gör det än rörigare om man verkligen vill börja klassificera lärorumssituationer som denna uppgift till exempel. Med tanke på hur ofta litteraturen jag konsulterat kommer in på att tala om metodiken i pedagogiken tycker jag det är underligt att inte det viks mer utrymme för studier i detta inom variationsteorins ramar. Att lägga fokuset på generalisering, separering, urskiljning och kontrastering för att visa på hur perspektiv kan varieras genom att studera andra dimensioner av ett

fenomen är snillrikt i sig och öppnar för möjligheten att ytterligare bredda just pedagogiken som något fysiskt och praktiskt, inte bara teoretiskt. I en föreläsning av Kernell och Båth (2007-10-04) konstaterades att "teori och praktik skall inte ses som varandras motsättningar, snarare förutsättningar", vilket sammanfattar inte bara lärande utan även att lära ut, väldigt bra. Det teoretiska är inte starkare än hur vi också praktiskt kan närma oss det. I detta menar jag att inte bara variationer av dimensioner skall forskas i, utan även praktiska pedagogiska övningar.

Jag anser att lärarens sätt att närma sig Johns handikapp är kreativt och bra ur många perspektiv, bland annat hennes sätt att ta hans roll i lärandet, att ge honom möjlighet att "stänga av" omvärlden samt att lyssna till hans önskemål om hur lärandet skall ske. Det finns också en finurlighet i att försöka variera lärandet genom att använda sig av bilder, resonemang och att ge tillbaka Johns egna ord till honom och därmed få honom att reflektera över sina egna slutsatser. En negativ effekt av hennes sätt att avskilja honom kan vara att behovet av rutin åsidosätts till att ytterligare låsa in eleven i en idé om att det endast är i dialog med lärare och i avskildhet som lärande kan ske. Det hjälper inte eleven att bli starkare i gruppen och ta ansvar för eget lärande, utan snarare riskerar öka på elevens underkastelse till sitt handikapp.

Variationsteorin som springer ur fenomenografin handlar i grunden om att befästa sammanhang, att etablera kontext för att förhålla sig till undervisningsobjektet. Risken som uppenbarar sig i detta är att lärandeobjektet blir grumlat om man i för stor utsträckning skiftar dimensioner. Det krävs att läraren är väl bekant med flera dimensioner av undervisningsobjektet likväl som att eleven är väl bekant med den tillförda dimensionens beståndsdelar för att variationsteorin skall vara behjälplig och inte bli ett hinder. Den nya dimensionen får inte stjäla fokus från undervisningsobjektet utan skall istället bistå genom att tillföra något.

Det är således svårt att konkretisera en eller några specifika teoretiska modeller för att bäst kringgå läs- och skrivsvårigheter. Vi kan se hur olika lärosituationer och olika undervisningsobjekt förutsätter olika metoder och förmågan att snabbt kunna göra dessa avvägningar är förmodligen vad som skiljer en bra lärare från en dålig. Vi kan också konstatera att det i teorin blir ett ingenmansland av uppfattningar och att det därmed är lättare att analysera en situation utifrån teorifamiljerna, medan det omvända är desto mer komplext. Erfarenhet, ödmjukhet och respekt är förmodligen de tre metoder som bäst hjälper en lärare att kringgå en elevs svårigheter att lära. Sedan om det sker i fenomenografins eller behaviorismens namn är upp till betraktaren att avgöra.

Referenslista

Bok

- Carlgren I. & Marton F. (2002). *Lärare av imorgon*. Kristianstad: Lärarförbundet.
- Claesson, Silwa (2002). *Spår av teorier i praktiken*. Lund: Studentlittertur.
- Kernell, Lars-åke (2002). *Att finna balanser – en bok om undervisningsyrket*. Lund: Studentlitteratur.
- Pramling Samuelsson, I & Sheridan, (1999). *Lärandets grogrund*. Studentlitteratur.
- Rosenqvist, Jerry (2003). *Integreringens praktik och teori*.
- Runesson, Ulla (2006). *What is it Possible to Learn? [sic!] On Variation as a Necessary Condition for Learning*. Scandinavian Journal of Educational Research.
- Säljö, Roger (2000). *Lärande i praktiken*. Stockholm: Prisma.

Föreläsning

- Linderöth, Jonas. 2007-09-10, föreläsning, IPD, GU.
- Apell, Peter. 2007-10-02, föreläsning, IPD, GU.
- Olivestam, Carl E. 2007-10-02, föreläsning, IPD, GU.
- Kernell Lars-Åke & Båth Sten. 2007-10-04, IPD, GU.